

Araştırma Faaliyetleri ve Kütüphaneler

İrfan Çakın

Çeşitli ortamlarda sıklıkla kullanılmakta olan araştırma terimi, kullanıldığı ortamın özellikleri çerçevesinde farklı şekillerde algılanmakta ve tanımlanmaktadır. Günlük yaşamda, nerede olduğu hatırlanamayan herhangi bir şeyin bulunmasını amaçlayan çabalardan, evrensel düzeyde geçerli olabilecek bilimsel yasalara ulaşma amacıyla gerçekleştirilen çalışmalara kadar bir çok arayış, "araştırma" terimi ile ifade edilmektedir. Bu çalışmamızın konusu olan araştırma faaliyetleri, bilimsel anlamda bilgi üretmek ve teori geliştirmek için olduğu kadar, karşılaşılan ya da karşılaşılabilecek problemlere güvenilir çözüm yolları bulmak için bilimsel yöntemin uygulandığı çalışmaları içermektedir. Oldukça genel bir yaklaşımla "gerçeği arama işlemi" olarak da tanımlanan araştırma olayı, temelde öğrenmeyi ve aydınlanmayı amaçlayan bir arayıştır. Bu arayış her zaman evrendeki ilk arayışta olmayabilir. Bazı arayışlar mevcut bilgileri öğrenmeye çalışmak şeklinde olduğu gibi, bazıları da bilindiği sanılan pek çok şeyin eksik ya da yanlış olabileme olasılığından ötürü de yapılmaktadır.¹ İlgili konuda bilinmeyenin açıklanmasını amaçlayan araştırma olayı, gerekli verilerin planlı ve sistemli bir şekilde toplanması, çözümlenmesi, yorumlanarak değerlendirilmesi ve rapor edilmesi aşamalarından oluşmaktadır.

Fiziksel ya da düşünsel bir sorunun çözümlenmesi amacını güden araştırma faaliyetlerini iki genel grup içinde düşünebiliriz. Bunlardan ilki; bilgi üretmek, teori geliştirmek amacıyla yapılan temel araştırmalardır. Diğeri ise; uygulamada karşılaşılan sorunları çözmeye ya da uygulamaları geliştirme amacıyla yapılan uygulamalı araştırmalardır. Hangi amaçla gerçekleştiriliyor olursa olsun araştırmanın sorunların çözümlenmesinde etkin bir araç olarak kullanılmasının en belirgin nedeni, onun niteliklerinden kaynaklanmaktadır. Karasar'a göre bu niteliklerden bazıları şunlardır.

1. Araştırma literatürde bulunmayan yeni bilgi toplar. Bu yeni bilgi, bireyin bilmediği bir konuda aydınlanmasından, en üst düzeyde, bilime katkı anlamına gelen yeni kuramların bulunmasına kadar, değişen tür ve düzeyde olabilir.
2. Araştırma, problem çözmeye yönelik, ussal, yansız ve sistemli bir süreçtir. Bir şeyi empoze etmeyi değil, onu tanımlamayı, sınamayı amaçlar.
3. Araştırma bir uzmanlık işidir, araştırma yöntem ve tekniklerinde yetişmişliği gerektirir.
4. Araştırma ile, araştırmacının ya da bir başkasının istediği değil, olası tüm eleştiriler karşısında dayanıklı bir sonuca varmak amaçlanır.
5. Araştırmada, olabildiğince, sayılarla ifade edilebilen veriler toplanır ve sonuçlar da sayılarla ifade edilmeye çalışılır.
6. Araştırmanın dayanakları, kişisel kanılar, beğeniler değil, ortak ölçütlere göre herkesçe gözlenebilir ve böylece yanlışlanabilir verilerdir.
7. Araştırma yorumsuz olmaz. Toplanan veriler, belli bir sistem bütünlüğünde yorumlanmadan, kendi başlarına, probleme çözüm getirmezler. Yorum ise, temelde öznel bir süreçtir.
8. Araştırma, yinelenbilir niteliktedir. Süreçleri bellidir ve bir başkasına tanıtılabilir.
9. Araştırma, önceki araştırmacı ve bilim adamları için de bir anlam taşır.
10. Araştırma, önemli tüm süreç ve sonuçları ile rapor edilen bir çalışma bütünüdür.²

Araştırma faaliyetleri ulusal düzeyde çeşitli kuruluşlar tarafından gerçekleştirilir. Bu Kuruluşları genelde üç ana grup içinde tanımlamak mümkündür. Bunlar; üniversiteler, devlet sektörü ve özel sektördür.

Üniversiteler içinde yürütülmekte olan araştırmalar, çeşitli kademelerde değişik amaçlara yönelik olarak yürütülmektedir. Üniversitelerdeki araştırmaları amaçları itibariyle bir gruptandırmaya tabi tutacak olursak; bunlar,

1. Eğitim amacıyla ve eğitimin bir parçası olarak yürütülen araştırmalar,
2. Çeşitli kamu kuruluşlarının üniversiteye tanınan imkanlarla yürütülen, ülkenin bilimsel düzeyini ve kültürünü arttırmaya yönelik araştırmalar,
3. Uluslararası kuruluşlardan sağlanan çeşitli türde imkanlar ya da uluslararası işbirliği anlaşmaları çerçevesinde yürütülmekte olan temel ve uygulamalı araştırmalar,
4. Çeşitli kamu ya da özel kuruluşların uygulamadaki sorunlarının çözümüne yönelik olarak yürütülmekte olan araştırmalardır.³

Devlet sektöründeki araştırmalar, Başbakanlığa ve Bakanlıklara bağlı kuruluşlar tarafından çeşitli düzeylerde yürütülmektedir. Başbakanlığa bağlı kuruluşlar arasında başlıca araştırma kuruluşları, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu ile Türkiye Atom Enerjisi Kurumudur. Bakanlıklar arasında Enerji ve Tabii Kaynaklar, Sanayi ve Teknoloji, Bayındırlık, Sağlık ve Sosyal Yardım, Tarım ve Orman, İmar ve İskan ile Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlıkları bünyelerinde bir çok araştırma birimini oluşturmuşlardır. Oluşturulan bu araştırma birimleri, genellikle, bilimsel ve teknik düzeyde yeni bilgi üretmekten çok, bağlı olduklara üst kuruluşlara çalışmalarında deneysel destek sağlama amacıyla faaliyetlerde bulunmaktadır.⁴

Özel sektör kuruluşlarının önceleri kalite kontrol amaçlı, daha sonra ürün geliştirmeye yönelik birimler ve nihayet yakın dönemlerde de gerçek anlamda araştırma merkezleri oluşturdukları gözlenmektedir.⁵ Türk özel sektörü içinde kamu katkılı vakıf ve birlikler araştırma konusunda öncelik etmiş, bunun ardından da tüm sermayesi özel olan kuruluşlar araştırmaya yönelmişlerdir. Özel sektör içinde araştırma faaliyetleri itibariyle önde gelen kuruluşlar arasında ASELSAN (Askeri Elektronik Sanayi Araştırma ve Geliştirme Bölümü), Koç Holding AR-GE Merkezi, Türkiye Şişe ve Cam Sanayi A.Ş.'ye bağlı Cam Araştırma Merkezi sayılabilir.

İster kamu isterse özel sektör olsun, yürütülmekte olan araştırma faaliyetlerinin genel amaçları, sektörler göre farklılık göstermekle beraber, beş ana başlık altında toplanabilir. Bunlar,

1. Ülkenin kültürel zenginleşmesi ve bilimsel bilgi düzeyinin yükseltilmesi,
2. Ülkenin ekonomik ve sosyal alanlardaki gelişmesini hızlandırmak,
3. Ülkenin savunma gücünün artırılması,
4. Ülkenin çeşitli alt yapı ve hizmet sektöründeki gelişmeleri hızlandırmak,
5. Ülkenin sağlık ve refah düzeyinin yükseltilmesidir.

Kurum Olarak Kütüphane ve Özellikleri:

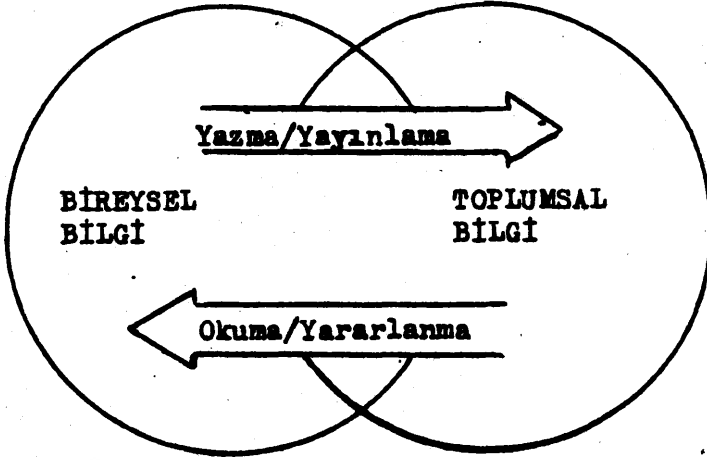
Kütüphane teriminin etimolojik açıdan taşıdığı "kitapların bulundurulduğu yer" anlamı, kütüphane teriminin çeşitli dillerdeki karşılığı için de geçerli olmakla birlikte, günümüzde bu anlam, kütüphane kurumunun özelliklerini ve işlevlerini yansıtmada büyük ölçüde yetersiz kalmaktadır. Günümüzün eskiye oranla oldukça farklı olan ekonomik, sosyal, teknolojik ve kültürel koşullarında bir zamanların kitap depoları olan kütüphaneler, özellikle II. Dünya Savaşından buyana sorumluluklarını bilgi ve bilginin iletilmesi çerçevesinde tanımlamış ve hizmetlerini de bu yönde yoğunlaştırmışlardır. Dolayısıyla bilgi taşıyıcı olarak değerlendirdiğimiz bilgi kaynakları arasında kitabın yanısıra broşür, süreli yayın, gazete, tez, rapor, harita, gör-ışit araçları, mikroformlar,

bilgisayar bantları v.b.bir çok kaynak kütüphanelerde yer almaya başlamışlardır. Tüm bu kaynakların kütüphane açısından önemi, bilgiyi içermeleri ve bu bilgilere hizmet verdikleri insanların gereksinim duymalarıdır. Bu durumda kütüphanelerin ve kütüphanecilerin sorumluluğu, bilginin oluşumundan sağlanmasına, düzenlenmesinden depolanmasına, iletilmesinden kullanılmasına değin oldukça geniş ve toplumsal açıdan önemli bir alanla çevrilidir. Shera'nın da belirttiği gibi, kütüphane bir kenarında bilgi içeren bilgi kaynakları, diğer kenarında bu bilgilere gereksinim duyan insanların ve nihayet tabanında da bu iki unsurun yararlı ilişkide bulunduğu bir üçgene benzetilebilir.⁶ Hizmetlerin etkin bir düzeyde gerçekleştirilmesi ve kütüphanenin toplumsal açıdan yeterliliği bu iki unsurun çok iyi tanımlanması ve açıklanması ile yakinen ilgilidir:

Bilginin ne olduğu sorusu, tüm düşünenleri ve özellikle de felsefecileri sürekli olarak uğraştıran başlıca konulardan biri olmuştur. Bu konuda pozitivizm, materyalizm, realizm, idealizm, rasyonalizm, emprizm gibi değişik görüşler ve düşünce akımları geliştirilmiştir. Uğraşı alanımızın özelliğinden ötürü bu konuda model bir tanımın yapılması uygun olur. Bilgi, "insanların akıl ya da gözlem yoluyla elde edip ve doğru olarak kabul ettikleri bildirimdir". Bizleri ilgilendirdiği kadariyle bilgiyi iki genel grup içinde algılamak ve tanımlamak gerekir. Bunlardan biri bireysel bilgi, diğeri ise toplumsal bilgidir. Bunlardan bireysel bilgi, bireyin usunda var olan, sadece onun tarafından bilinen ve ancak bu kişiye soru sorularak ulaşılabilen bir bilgi türüdür. Toplumsal bilgi ise, toplumun bir bütün olarak sahip olduğu, toplumun bilgi kaynaklarında yer alan ve isteyen herkesin ulaşabileceği tür bilgilerdir.⁷ Bu iki bilgi türü arasındaki en önemli farklılık, söz konusu bu bilgilerin ulaşılabilirliğinden kaynaklanmaktadır. Kütüphanelerde yer alan bilgiler, toplumda herkesin serbestçe ulaşabileceği toplumsal bilgi özelliklerini taşırlar. Ancak bu durum, biz kütüphanecilerin bireysel bilgi olayını çalışma alanımızın dışında tutmamız anlamına da gelmemelidir. Çünkü bireysel bilgi ile toplumsal bilgiyi birbirinden kesin çizgilerle ayırmakta mümkün görülmemektedir. Tüm toplumsal bilgilerin bir zamanlar bireysel bilgi olduğu, bir başka deyişle fikirlerin önce bireylerin usunda oluştuğu doğrudur. Örnek olarak Einstein'ın "İzafiyet Teorisi" gösterilebilir. Einstein izafiyet teorisine yönelik çalışmalarını yaparken başkalarının fikirlerinden, bir başka deyişle toplumsal bilgi haline dönüşmüş düşüncelerden yararlanmıştı. Ancak bu düşüncelerin "İzafiyet Teorisi" şeklinde olgunlaşması için Einstein'ın usi gerekmiştir. Toplumsal bilgi, bireysel bilginin olgunlaşmasına ve şekillenmesine yolaçar. Ancak bireysel bilginin toplumsal bilgi haline dönüşebilmesi için, tanım gereği, bu bilgilere herkesin ulaşabilirliği yani yazılı hale getirilmesi ya da yayınlanmış olması söz konusudur. Bu durumda şöyle bir genelleme yapmak mümkündür. Toplumsal bilginin önce bireysel bilgi olduğu ne derece doğru ise, bireysel bilginin de toplumsal bilgiden kaynaklandığı aynı derecede doğrudur. (Bkz. Şekil 1)⁸

Bilginin oluşumundan iletilmesine değin her evresiyle doğrudan ya da dolaylı olarak ilintili bulunan kütüphane kurumunun doğasına yönelik niçin ve nasıl sorularına anlamlı yanıtlar getirmek, bu kurumun başlı başına bir sistem olarak algılanmasını ve değerlendirilmesini zorunlu kılar. Sistem oldukça genel bir yaklaşımla, birbirleriyle anlamlı ilişkiler içinde bulunan parçalardan oluşan bir bütün olarak tanımlanabilir. Bu bütünün toplumsal açıdan gerçekleştirmeyle yükümlü bulunduğu bir amacı vardır. Kütüphane sisteminde bu amaç, insanların gereksinim duydukları bilgilere erişmelerini ve kullanmalarını mümkün kılacak faaliyetlerde bulunmak şeklinde tanımlanabilir. Bilgi kaynaklarının kullanımı, bu kaynaklardaki bilgilerden yararlandığı ve yararlananlara yeni perspektifler kazandırdığı izlenimini yarattığı için toplumu yakinen ilgilendirmektedir. Çünkü bireysel etkileşim toplumsal açıdan basit bir olay olarak görülürse de, bu etkileşimin sık ve geniş düzeyde gerçekleştirilmesi kütüphanenin toplumsal açıdan önemini vurgular.⁹ Burada en önemli husus, bilgi kaynaklarının dolayısıyla bilginin ona gereksinim duyanlara iletilmesidir. Bilgi kaynakları kullanıcıların ellerine ne kadar sık ve çabuk geçerse kütüphane o denli başarılı oluyor demektir. İnsanların bilgiye, bir başka deyişle kütüphanelere duydukları gereksinimin nedenlerini, bilgi kaynaklarının muhafaza edilmesi, eğitim, araştırma ve

(Şekil 1) Bireysel Bilgi-Toplumsal Bilgi İlişkisi

boş zamanları değerlendirme olarak belirleyebileceğimiz olayların özelliklerinde aramak gerekir. Bu olaylardan en az birinin sözkonusu olduğu koşullarda kütüphane kurma ve geliştirme için yeterli nedenler var demektir.¹⁰ Bilginin iletilmesi ile kültürün aktarılmasında da genel bir sorumluluk taşıyan kütüphane kurumunun oluşumunda gereksinim ön koşul olmakla birlikte yeterli değildir. Ayrıca kütüphane hizmetlerinin gerçekleştirilmesine imkan sağlayacak maddi ve manevi düzeylerdeki desteklerinde gerekli boyutlarda hizmete gereksinim duyanlarca sağlanması gerekmektedir.

Kütüphane kurumunun ya da sisteminin işlerlik kazanması, genelde girdi olarak tanımladığımız toplumsal bilgi içeren bilgi kaynaklarının kütüphaneye kazandırılmasıyla başlar. Bu kaynaklar kütüphane sistemi tarafından önceden saptanmış bir takım teknik ve yöntemler ışığında ve gereksinimler çerçevesinde işlemlere tabi tutulmakta ve kullanım için hazır hale getirilmektedir. Yine bu sistemin toplumsal bilgi içeren bilgi kaynaklarından çeşitli düzeylerde yararlanılmasını sağlamak amacıyla sunduğu ödünç verme, enformasyon ve müracaat hizmetlerini de bu sistemin çıktısı olarak algılamamız uygun olur. (Bkz. Şekil 2)

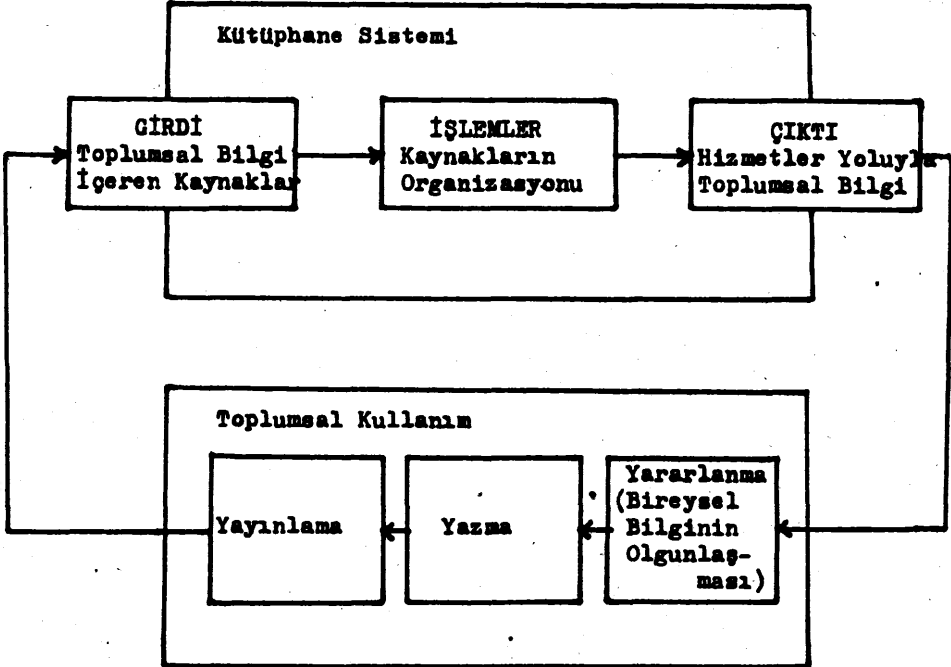
Uygurluğun başlangıcından bu yana çeşitli düzeylerde kurulmuş ve hizmetler vermekte olan kütüphaneler, yapısal ve işlevsel özellikleri itibariyle basit gibi görünmekle birlikte oldukça

karmaşık nitelikte kuruluşlardır. Bu kuruluşlar hizmet verdikleri insan topluluklarının özellikleri çerçevesinde biçimlenmiş ve türlere ayrılmıştır. Günümüz koşullarında kütüphaneleri beş genel grup içinde algılamamız ve tanımlamamız mümkündür. Bunlar; üniversite, milli, özel, halk ve okul kütüphaneleridir. Bu kütüphanelerden ilk üçü, yani, üniversite, milli ve özel kütüphaneleri, gerekçeleri daha ileride açıklanacağı üzere oldukça genel bir yaklaşımla "araştırma Kütüphaneleri" kavramı içinde düşünümekte ve tanımlanmaktadır.

Araştırma-Kütüphane İlişkisi:

Araştırma olayı ile kütüphane kurumu arasındaki ilişkinin özünde, birinin bilgiye olan bağımlılığı diğ erinin ise bilgi kaynakları aracılığı ile bilginin sağlandığı, düzenlendiği ve kullanıma sunulduğu yer olması yatmaktadır. Sağlıklı bir araştırma için en önemli koşullardan

(Şekil 2) Sistem Olarak Kütüphane

bir, hiç kuşkusuz, araştırma yapılan konuda O güne değ in elde edilmiş ilgili tüm bilgilere ulaşılmış olunmasıdır. Araştırma yapılan konuda daha önce nelerin yapılmış olduğunu bilmemek, yapılmış

yeniden yapmak gibi gereksiz bir çabayı da beraberinde getirir. Bu boşuna zaman, emek ve para kaybı demektir. Durum böyle olunca bilgi kaynaklarının sağlandığı, düzenlendiği ve çeşitli düzeylerde hizmete sunulduğu kütüphane kurumunu ne araştırma olayının dışında tutmak ne de onsuз başarılı bir araştırma gerçekleştirmek mümkündür.

Kütüphaneleri araştırma olayı için gerekli bilgi kaynaklarını sadece bünyesinde bulduran birer kuruluş olarak da algılamak hatalı olur. Çünkü çağımızın en büyük özelliği olan bilimsel ve teknik gelişmedeki hızıız sonucu ortaya çıkan yayın patlaması, çoğu araştırmacıyı araştırma yaptıkları konuda nelerin yayınlandığını izleyemeyecek bir duruma getirmiştir. Bazı kaynaklara göre, sadece bilimsel ve teknik konularda yayınlanmakta olan süreli yayınların sayısı her elli yılda yaklaşık on misli artış kaydetmektedir. Yapılan hesaplamalar, dünyada yayınlanmakta olan süreli yayın sayısını 1750 yılında 10, 1800 yılında 100, 1850 yılında 1000 ve nihayet 1900 yılında 10.000 olduğunu göstermektedir. Günümüzde 100.000'i aşmış durumda olan süreli yayın sayısının 2000 yılında 400.000'i bulacağı ileri sürülmektedir.¹¹ Bu sayının binlerce kuruluşun rapor şeklindeki yayınlarını, sempozyum tutanaklarını, tezleri vb. diğer yayınları içermediğini düşünürsek, araştırmacıların ne denli büyük bir sorunla karşı karşıya kaldıkları tahmin edilebilir. Sorunun bir diğer boyutu da, dokümanların hacimlerinde gözlenen artıştır, National Academy of Science tarafından 1970'te yapılan bir araştırma, örnek olarak alınan 50 süreli yayının hacminin 10 yıllık bir süre içinde, her yıl için ortalama yüzde 7 oranında arttığını saptamıştır. Bu oran bazı süreli yayınlar için yüzde 14'ü bulmaktadır.¹²

Bilgi kaynaklarının sayılarında ve hacimlerinde görülen bu artışı literatüre geçen bir örnekle vurgulayacak olursak; 30 dil bilen bir kimyacı, kendi konusundaki yayınları izlemek amacıyla Ocak ayının 1. günü okumaya başlarsa, saatte 4 makale hesabıyla haftada 40 saat okursa, aynı yılın Aralık ayının son günü bu kimyacının kimya dalındaki literatürün sadece 1/10'ni okumuş olacağı hesaplanmıştır.¹³ Bu kimyacının elde ettiği bilgiyi kullanmaya zamanı da kalmayacağından kazancı hiç olmayacaktır.

Araştırmacıların boş yere yitirdiği zaman, emek ve para kaybı, günümüzde kütüphanelerin araştırma sürecinde daha etkin olmalarıyla azaltılabilmektedir. Kütüphaneler tarafından sunulan ve araştırmacılar tarafından yoğun olarak kullanılmakta olan yayın taraması, güncel duyuru hizmeti, bibliyografya hazırlama, özetçe hizmeti yanısıra kütüphanelerarası işbirliği faaliyetleri sonucu, araştırma ve geliştirme çabaları daha az zaman, daha az emek ve daha az para harcamaları ile gerçekleştirilmektedir.

Araştırma Kütüphanesi Olgusu:

Buraya değin yapılan açıklamalar ışığında, araştırma kütüphanesini çeşitli amaçlı araştırmaların gerçekleştirilmesinde gereksinim duyulan bilgilerin sağlanması, düzenlenmesi ve bunlardan yararlanılmasına yönelik hizmetler veren kütüphaneler olarak tanımını yapmamız mümkündür. Ancak böyle bir tanım, araştırma kütüphaneleri kavramı içinde algılanan özel, milli ve üniversite kütüphanelerini, bu kavram dışındaki halk ve okul kütüphanelerinden kesin çizgilerle ayıramamaktadır. Çünkü araştırma olayının değişik düzeylerde gerçekleştirildiği, örneğin mevcut bilgilerin öğrenilmesine yönelik faaliyetleri de kapsadığı düşünülürse, halk ve okul kütüphanelerinin de bu tür araştırmalarda yararlı olabileceği açıktır. Hatta araştırmacının çalışmalarını yürüttüğü yörede üniversite, milli ve özel kütüphanelerden birinin bulunmadığı durumlarda, özellikle halk kütüphanelerinin devreye girerek işbirliği programları çerçevesinde gereksinim duyulan bilgi kaynaklarını sağlayarak araştırmacıya faydalı olmasında söz konusudur. Ancak tüm bunlar ne halk kütüphanesinin araştırma kütüphanesi kavramı içinde tanımlanması için yeterli değildir.

"Kitaplıkbilim Terimleri Sözlüğü", araştırma kütüphanesini "...araştırma kurumlarına ya da kümelerine hizmet etmek amacıyla kurulan ve araştırma gereçlerine yer veren..."¹⁴ kütüphaneler olarak tanımlar. Hizmet götürülen kuruluşların ve insan topluluklarının özelliklerini dikkate alarak yapılmış olan butanım, kanımızca, üniversite, özel ve milli kütüphaneler için büyük ölçüde geçerlidir. Bilindiği gibi üniversiteler eğitim-öğretim amaçlı faaliyetlerin yanısıra teorik ve uygulamalı araştırmaların yoğun olarak yapıldığı kuruluşlardır. Gerçekte üniversiteleri diğer yüksek öğretim kuruluşlarından ayıran en belirgin özellik, bu kuruluşların bilimsel ve teknik bilgi düzeyinin yükseltilmesi için araştırma faaliyetlerine öncelikle yer vermeleridir. Üniversitelerdeki araştırma faaliyetlerinin başarısı, bünyelerinde oluşturdukları kütüphanelere büyük ölçüde bağlıdır. Üniversite kütüphaneleri yüksek lisans düzeyindeki araştırmalardan başlayarak, doktora ve öğretim üyelerinin ilgi alanları çevresinde yürüttükleri araştırmaları, hizmetleri ile desteklemek ve gereğinde onları konularında araştırma yapmaya özendirmeyle yükümlüdürler.

Özel kütüphaneler, genellikle, devlet ya da özel sektör kapsamı içinde düşünebileceğimiz çeşitli kuruluşların ilgi alanları çerçevesinde gelişmeleri hızlandırmak ya da uygulamalarda karşılaşılan sorunları çözümlenmek amacıyla yapılan araştırmaları desteklemek için kurulmuşlardır. Devlet sektöründeki bu tür kütüphaneler literatürde bazen "Resmi Daire Kütüphaneleri" olarak da adlandırılmaktadır.¹⁵ Ancak bu durum, adı geçen kütüphanelerin gerek kullanıcılarının gerekse demelerinin nitelikleri itibarıyla özel kütüphane kavramı içinde algılanmalarını da engellemez. Özel kütüphanelerin yükümlülükleri, öncelikle parçası buldukları kuruluşta çalışanlara yönelik olup, bu kuruluş çalışanlarına faaliyetlerinde gereksinim duydukları bilgilerin sağlanması doğrultusundadır.

Milli kütüphaneler, üniversite ve özel kütüphanelerden farklı olarak belirli bir kuruluşun çalışanlarına yönelik kütüphane hizmeti vermek üzere oluşturulmamışlardır. Milli kütüphanelerin "araştırma kütüphanesi" kavramı içinde yer almasının en belirgin nedeni, ulusal düzeyde hizmet veren tek kütüphane olması yanısıra ülkede yayınlanmış ya da ülke ile ilgili diğer ülkelerde yayınlanmış her türlü bilgi kaynağını bünyesinde toplamış olmasıdır. Bir başka deyişle, ulusal nitelikli bilimsel ve sanat araştırmalarında gereksinim duyulan bilgi kaynaklarının öncelikle sağlanabileceği bir kuruluştur. Milli kütüphaneler genellikle böyle bir amaç için kurulur ve bu doğrultuda hizmet verirler. Örneğin Türk Milli Kütüphanesi'nin amacı da 5632 sayılı yasanın 2. maddesinde, "...milli kültür araştırmalarını mümkün kılmak, bu maksada elverişli eserleri ve vesikaları bir araya toplayarak esaslı bir merkez vücuda getirmek ve aynı zamanda her türlü ilim ve sanat çalışma ve araştırmalarını kolaylaştırmakla görevlidir..." olarak tanımlanmıştır.

Sonuç olarak, üniversite, özel ve milli kütüphanelerin "araştırma kütüphanesi" kavramı içinde düşünülmesinin gerekçeleri arasında; bu kütüphanelerde yer alan bilgi kaynaklarının niteliği, bu kütüphaneleri kullananların özellikleri, bilgi kaynaklarının kullanılış amaçları ile bu kütüphaneler tarafından zaman, emek ve para kaybını önlemek ya da en aza indirmek amacıyla yoğun olarak verilmekte olan enformasyon hizmetleridir. Kapsamı kütüphaneden kütüphaneye değişmekle birlikte bu hizmetler arasında güncel duyuru hizmeti, yayın taraması, seçme bilgi duyuru hizmeti, bibliyografya hazırlama, özetçe hizmeti vb. sayılabilir.

NOTLAR

1. Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler.** Ankara, 1982. s. 22
2. a.g.e., s. 30-31

- 3 . T.C. Devlet Bakanlığı. **Türk Bilim Politikası 1983-2003**. Ekim 1983. s. 33
- 4 . a.g.e., s. 35, 39
- 5 . a.g.e., s. 39
- 6 . J.H. Shera. **The Foundation of Education for Librarianship**. Becker and Hayes Inc., 1972. s. 205-206
- 7 . D.A. Kemp. **The Nature of Knowledge: An Introduction for Librarians**. London: Clive Bingley, 1976. s. 25-29
- 8 . a.g.e.
- 9 . Shera. **y.a.g.e.**, s. 198
- 10 . Çakın, İrfan. "Kütüphanenin Toplumsal Konumu ve İşlevleri" **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**. 35, 1 (1986) 14-15
- 11 . K.J. McGarry. **The Changing Context of Information: An Introductory Analysis**. London: Clive Bingley, 1981. s. 76
- 12 . Tunçkanat, Hansın. "Ulusal Bilgi Sistemi İçinde Üniversite ve Araştırma Kütüphaneleri" **TÜBİTAK, Türdok, Ulusal Enformasyon Sistemi I. Ulusal Sempozyumu**. Ankara, 20-21 Aralık 1983. s.76
- 13 . Taner, Sönmez. "Dokümantasyon ve Kütüphaneler" **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**. 20, 1-2 (1971) 105-106
- 14 . Yurdadoğ, B.U. **Kıtaplıkbilim Terimleri Sözlüğü**. Türk Dil Kurumu Yayınları, 1974, s. 12
- 15 . Baysal, Jale. **Resmi Daire Kütüphaneleri ve Dokümantasyon Merkezleri**. İstanbul: TÜBİTAK,1972.